

DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0205>

УДК 330.3:331.5

JEL Classification: A13, E24, J23, M13, O15

Ушенко Наталя Валентинівна

д.е.н., професор

професор кафедри міжнародної економіки

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3158-4497

e-mail: ushenko_nv@ukr.net

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В СИСТЕМІ СПРИЯННЯ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ЗАЙНЯТОСТІ

Анотація. У статті зроблено огляд правового статусу та стратегії ветеранської політики на період до 2030 року. Представлено результати моніторингу потреб ветеранів та діючих військових щодо трудової діяльності, які продемонстрували їх пріоритетну націленість на започаткування та ведення власної справи. Акцентовано увагу на мотивації ведення соціального підприємництва, яка полягає у створенні бізнесу з одночасними вирішенням ціннісно важливих для суспільства та громадськості проблем. Обґрунтовано практичну доцільність сприяння ветеранській зайнятості через розвиток соціального підприємництва, який слід визнати пріоритетним напрямом соціальної залученості та економічної стійкості ветеранів/ветеранок, що має високу значимість задля повоєнного відновлення України. Це вирізняє соціальне підприємництво від традиційного підприємництва, оскільки релевантно використовується людьми, які мають особистісні пріоритети суспільного служіння та мотивовані його масштабувати через власну справу. Повномасштабне військове вторгнення рф в Україну спонукало соціальні підприємства та соціально-відповідальний бізнес першочергово адаптувати ведення бізнесу до нових викликів воєнного характеру та зорієнтувати вектор суспільного служіння у своїй діяльності на потреби країни та суспільства. Це проявилось у концентрації бізнесу на різновекторному забезпеченні Збройних Сил України, допомозі зростаючим за ємністю групам вразливих категорій населення (зокрема внутрішньо переміщеним особам, ветеранам), підтримці психологічного стану та ментального здоров'я населення. Ідентифіковано ці передумови як продуктивні для сприяння масштабуванню екосистеми соціального підприємства в цілому. Охарактеризовано державну політику сприяння ветеранській зайнятості через підприємництво, яка в основному реалізується через надання грантів для започаткування власної справи, для діючого бізнесу — через реалізацію програми компенсації витрат роботодавцю на облаштування робочого місця працівника з інвалідністю, розширюються можливості професійного навчання за ваучерами та наявні безкоштовні короткі освітні програми перенавчання з ведення бізнесу від інституційних структур у співпраці з освітніми закладами. Підкреслено важливість усвідомлення різними групами стейкхолдерів значимості внеску соціального підприємництва у соціально-економічне відновлення громад, доцільність адаптивного підсилення стейкхолдерами наявної мотивації ветеранів у розвитку соціального підприємництва з метою вирішенню соціальних проблем у суспільстві.

Ключові слова: трансформація; соціальне підприємництво; структура зайнятості; ветеранська зайнятість; інтеграція; регулювання; економічна стійкість; соціально відповідальна поведінка; екосистема підприємництва.

ВСТУП

Постановка проблеми. Визначення правового та соціального статусу ветеранів в Україні [6] покликано формувати у середовищі шанобливе ставлення до них як захисників країни, сприяти підтримці їх життєзабезпечення та добробуту. Пріоритетно державну підтримку ветеранам у сфері зайнятості на інституційному рівні здійснюють Міністерство у справах ветеранів України у співпраці з Міністерством економіки України, Державною службою зайнятості. Наразі схвалено «Стратегію ветеранської політики на період до 2030 року» та затверджено операційний план заходів з реалізації у 2024–2027 роках [5], у якій по стратегічній цілі 1 «Відновлення людського капіталу та

добробуту ветеранів/ветеранок, членів їх сімей» виокремлена операційна ціль 5 «Економічна незалежність». Це актуалізує розгляд підприємництва як механізму реінтеграції ветеранів до цивільного життя у соціально-трудовій сфері. Превалююча соціально-відповідальна поведінка ветеранів зумовлює високий потенціал розвитку ветеранського бізнесу як соціального, що спрямовує науково-прикладні дослідження у цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку соціального підприємництва є предметом наукового інтересу вчених О. Дороніної, Л. Капранової, А. Каспрук [3], В. Гурочкіної, А. Браунагель [2] та соціально-відповідального бізнесу — Е. Прушківської [7], О. Шульги [18]. Трансформація структури зайнятості в національній економіці та акцентування на сегменті ветеранської зайнятості представлена у дослідженнях І. Тарновської, В. Власової [14], А. Шевченко [16], А. Селянінової А., В. Кузьбиди, Я. Хоменко [9]. Зважаючи на зростання чисельності ветеранів у структурі населення, наявні потреби їх соціальної інтеграції, їх націленість на розвиток власної справи обумовлюють розгляд передумов масштабування екосистеми соціального підприємництва задля подолання викликів воєнного та повоєнного періодів, дослідження у даному контексті потребують подальшого розвитку.

Мета статті — розкрити передумови формування екосистеми соціального підприємництва в системі сприяння ветеранській зайнятості з урахуванням потреб повоєнного відновлення країни.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Щорічно протягом останніх одинадцяти військових років в Україні щорічно загострювалася проблематика зайнятості ветеранів, яким після демобілізації із військової служби потрібно допомогти здійснити інтеграцію до цивільного життя та знайти шляхи економічної незалежності.

Результати онлайн-опитування «Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного і професійного зростання ветеранів» (проведеного Міністерством у справах ветеранів України 6–12 лютого 2023 р.) показали серед ветеранів та діючих військовослужбовців пріоритетність первинної проблеми — відсутність роботи (очікують 77,5% опитаних), низьку зацікавленість бути найманими працівниками (15,1% та 14,7%), найбільшу питому ємність бажаючих, які хотіли б у майбутньому відкрити власну справу (63,6% та 64,6%) (рис. 1–2).



Рис. 1. Відповіді ветеранів та діючих військовослужбовців щодо бажання мати власну справу (лютий 2023 р.) [4]

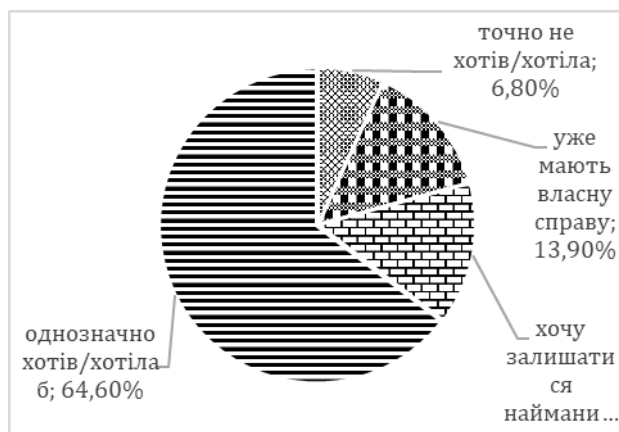


Рис. 2. Відповіді діючих військових щодо бажання мати власну справу (лютий 2023 р.) [4]

Результати цього ж опитування ветеранів та діючих військовослужбовців «Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного і професійного зростання ветеранів», проведеного у січні 2024 року, підтвердили подібні прагнення — 50,14% ветеранів та 62,89% діючих військовослужбовців заявили про бажання мати власну справу, 12,03% ветеранів та 11,03% діючих військовослужбовців констатували її наявність [1].

Наявність соціальних проблем в українському суспільстві мотивує починаючих підприємців-ветеранів долучатися до їх вирішення через організацію власної справи, що виступає додатковою мотивацією забезпечити прибутковість підприємницької діяльності. Це відображається у визначенні місії та цілей бізнесу, формується очікуваний соціальний вплив та оцінюється його досягнення.

Соціальне підприємництво у більшій мірі в порівнянні з іншими формами підприємництва на основі поєднання суспільних та комерційних цілей сконцентроване на реалізацію соціальних інновацій задля вирішення соціальних, громадянських, екологічних викликів.

При цьому слід зважати, що соціальні інновації мають суттєву відмінність від традиційних технологічних або економічних нововведень, є складними і багатовимірними, а їхній вплив на суспільство зазвичай довготривалий, але не завжди очевидний, тому складно вимірюваний [15].

Про значимість соціального підприємництва для економічного розвитку країн було акцентовано у звіті Всесвітнього економічного форуму 2024, де було проаналізовано глобальні дані більше 80 країн за період 2013–2023 рр. Про економічний вплив свідчать акумульовані глобальні дані про функціонування у світі орієнтовно 10 млн. соціальних підприємств, які щорічно надають орієнтовно 2 трильйонів доларів США доходу, утримують близько 200 млн. робочих місць [18]. Дослідження З. Соколової щодо дотримання принципів ESG показує, що це надає великі переваги для фінансово-технологічних компаній Африки через збільшення ймовірності залучення інвестицій та підтримки стійкості компаній, забезпечення найму, позитивного внеску у зайнятість [11].

Традиційна структура екосистеми соціального підприємництва як форми синергії влади, громади та бізнесу представлена такими ключовими стейкхолдерами - інвестори, державні установи та органи місцевого самоврядування, громадські організації, освітні заклади, бізнес-інкубатори та акселератори, приватні компанії.

Базовою мотивацією створення соціальних підприємств є створення бізнесу з одночасними вирішенням ціннісно важливих для суспільства та громадськості проблем,

що вирізняє цей вид бізнесу від звичайного та використовується людьми, які мотивовані особистісним пріоритетом суспільного служіння та його масштабуванням через функціонування започаткованої власної справи.

Введення воєнного стану в Україні у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ 24 лютого 2022 року спонукало соціальні підприємства та соціально-відповідальний бізнес першочергово адаптувати ведення бізнесу до нових викликів воєнного характеру та зорієнтувати вектор суспільного служіння у своїй діяльності на потреби країни та суспільства. Це проявилось у концентрації бізнесу на різнобічному забезпеченні Збройних Сил України, допомозі зростаючим за ємністю вразливим категоріям населення (зокрема внутрішньо переміщеним особам, ветеранам), підтримці психологічного стану та ментального здоров'я населення.

Результати опитування Спеціально для події «Маркетинг під сиренами. Стратегії воєнного часу», проведеного Gradus Research у серпні 2022 року, показали домінуючі критерії — допомога ЗСУ (44%) та відсутність ведення бізнесу в Росії (34%) (рис. 3).



Рис. 3. Фактори вибору бренду споживачем при купівлі продукту чи послуги, % [12]

За результатами опитування малого, середнього і великого бізнесу, проведеного Gradus Research спільно з громадською організацією Impact Force у травні 2023 року, 84% опитаних демонструють залученість до вирішення соціальних проблем. Пріоритетним напрямом у 41% опитаних власників та керівників бізнесу є допомога військовим. Також серед населення країни отримало широку поширеність волонтерська праця (32%) [10]. Найбільш поширеними є такі способи допомоги як матеріальна допомога безпосередньо адресатам, допомога через партнерську благодійну чи громадську організацію, самостійна реалізація соціальної програми, власні волонтерські програми (рис. 4). Обсяги витрат бізнесу на соціальні ініціативи представлено на рис. 5.

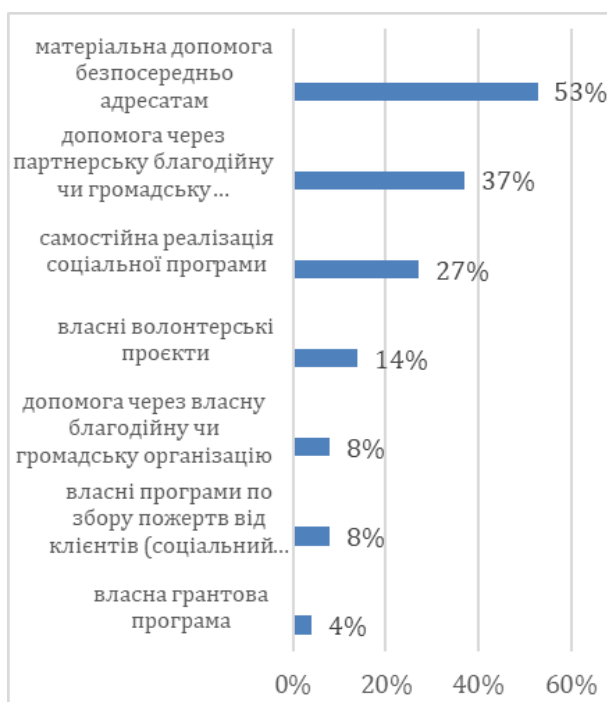


Рис. 4. Способи допомоги (травень 2023) [10]

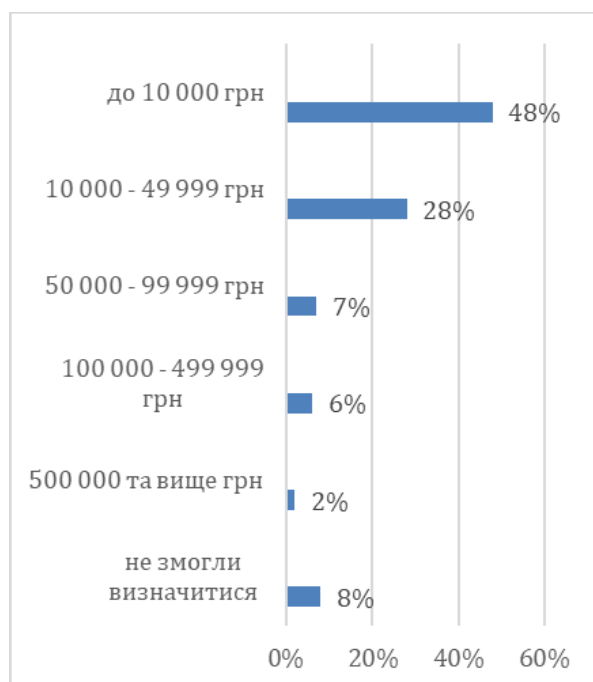


Рис. 5. Обсяги витрат на соціальні ініціативи (травень 2023) [10]

На думку О. Дороніної, Капранової Л., Каспрук А. соціальне підприємництво з урахуванням його специфіки найбільш здатне реалізувати такі нормативні фактори теорії соціальної якості як соціальна справедливість, солідарність, рівна цінність, людська гідність, екорівновага, які важливі задля повоєнного відновлення України [3]. Співзасновник Social Synergy, экс-директор Bundesinitiative Impact Investing Мартін Фогельзанг, який має багаторічний досвід роботи з соціальними підприємствами висловив впевненість у високому потенціалі екосистеми соціального підприємництва в

Україні, за допомогою розвитку якої «...країна зможе відбудуватися на нових засадах, створюючи екологічно та соціально відповідальне суспільство. Це може стати прикладом для інших європейських країн та сприяти масштабуванню імпакт-екосистеми в цілому» [8].

Соціальне підприємництво все стає більш затребуваним у суспільстві в умовах військового часу в Україні, особливо серед ветеранів. Верховною Радою України схвалено рішення прийняти за основу проєкт Закону України «Про ветеранське підприємство» (реєстраційний № 10258) [5], згідно якого ветеранське підприємство пропонується розглядати як форму соціального підприємства.

Державна політика сприяння зайнятості ветеранів через підприємництво реалізується за допомогою надання грантів для створення або розвитку ветеранського бізнесу, для діючого бізнесу існує програма компенсації витрат роботодавцю на облаштування робочого місця працівника з інвалідністю, розширюються можливості професійного навчання за ваучерами та безкоштовні короткі освітні програми перенавчання з ведення бізнесу від інституційних структур у співпраці з освітніми закладами.

Ознайомлення з зарубіжним досвідом Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади, Хорватії, коли велика чисельність населення ставали учасниками бойових дій, може бути корисним для використання в українських реаліях. Зокрема, у Хорватії та Великій Британії використовують такі механізми сприяння підприємництву як грантове державне фінансування підприємництва (стає безповоротним за умови здійснення діяльності протягом 1 року), програми менторської підтримки, кредитування через партнерські неприбуткові організації [14], [16].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Отже, сприяння ветеранської зайнятості через розвиток соціального підприємництва слід визнати пріоритетним напрямом соціальної залученості та економічної стійкості ветеранів та ветеранок, який має високу потенційну продуктивність задля повоєнного відновлення України. Усвідомлена різними групами стейкхолдерів значимість внеску соціального підприємництва у соціально-економічне відновлення громад та відповідно адаптивне підсилення стейкхолдерами наявної мотивації ветеранів у розвитку соціального підприємництва сприятиме вирішенню соціальних проблем громад та населення. Перспективами подальших досліджень доцільно визначити фактори підтримки та ризики формування імпакт-екосистеми соціального підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні потреби та бачення можливостей для кар'єрного і професійного зростання ветеранів: онлайн-опитування серед ветеранів та діючих військовослужбовців (січень 2024) / Український ветеранський фонд Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://veteranfund.com.ua/analitics/aktualni-potreby-ta-bachennia-mozhlyvostey-dlia-kar-ierno-ho-i-profesiynoho-zrostannia-veteraniv/>
2. Гурочкіна В., Браунагель А. (2024). Соціальні підприємства в умовах війни vs ринок праці та демографічна ситуація України. *Сталий розвиток економіки*, (3(50)), 271-282. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-41>
3. Дороніна О.А., Капранова Л., Каспрук А.В. Місія соціального підприємництва як інструменту управління економікою в умовах воєнного стану (2023). *Економіка і організація управління*. № 4 (52). С. 132-144. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.4.14>
4. Портрет ветерана. Блок «Потреби ветеранів»: друге анонімне онлайн-опитування серед ветеранів та діючих військовослужбовців (6–12 лютого 2023 р.) / Міністерство у справах ветеранів України, Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranfund.com.ua/doc/6-12-02-23.pdf>
5. Про прийняття за основу проєкт Закону України «Про ветеранське підприємство»: Постанова Верховної Ради України 4027-ІХ від 29.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4027-20#Text>

6. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
7. Прушківська Е.В., Переверзева А.В., Валевський М.В. Аналіз діяльності соціально-відповідальних підприємств в Європейському Союзі: досвід для України (2023). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка та управління*. Том 34 (73). N 3. С. 7-11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4803/73-3-1>
8. Розвиток соціального підприємництва в Україні: поради від міжнародного експерта / Український соціальний венчурний фонд, 8 серп. 2024 р. Режим доступу: <https://surl.li/ndzqaw>
9. Селянінова А., Кузьбіда В., Хоменко Я. (2024). Роль держави у реінтеграції ветеранів та ветеранок: аналітичне дослідження / Український ветеранський фонд. К., 2024. 27с.
10. Скільки донатять бізнеси та як іще допомагають вирішувати соціальні проблеми в Україні (2023). URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/how-much-do-businesses-donate-and-how-else-do-they-help-solve-social-issues-ukraine-during-war/>
11. Соколова З.Г. Значення стратегії ESG для стійкості бізнесу в Африці. Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали XII міжнар. наук-практ. конф. (м. Одеса, 08 вересня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 666-667.
12. Спеціальне дослідження до події “Маркетинг під сиренами” (серпень 2022). / Gradus Research. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/brand-activism-gradus-research-survey-ukr/>
13. Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року та операційний план заходів з реалізації у 2024-2027 роках - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
14. Тарновська І. В., Власова В. П. Активізація підприємницької ініціативи як спосіб забезпечення зайнятості ветеранів АТО/ООС: українська практика та світовий досвід (2021). *Проблеми економіки*. № 4 (50). С. 203-209. URL: <https://www.proquest.com/openview/db6bbd531589ea57b8ceb1ca979a1d76/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2048964>
15. Ушенко Н. В., Кожем’якіна С. М., Тупіка А.С. (2024). Соціальні інновації та соціальна відповідальність: як людський чинник впливає на сталий розвиток міста. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій* (2(14)). с. 439-447. DOI: <https://doi.org/10.32750/2024-0239>
16. Шевченко А. Бізнес після війни: як допомогти ветеранам стати підприємцями / Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/12/673787/>
17. Шульга О.А. (2023). *Корпоративна соціальна відповідальність у системі управління організацією. Причорноморські економічні студії*, (84). С. 109-113. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.84-19>
18. The State of Social Enterprise: A Review of Global Data 2013–2023: INSIGHT REPORT APRIL 2024 / World Economic Forum, LifeBank, 2024. 31p. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-state-of-social-enterprise-a-review-of-global-data-2013-2023/>

Natalya Ushenko

Doctor of Economic Sciences, Professor
Professor of the Department of International Economics
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-3158-4497
e-mail: ushenko_nv@ukr.net

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE SYSTEM OF PROMOTING VETERAN EMPLOYMENT

Abstract. The article provides an overview of veteran policy's legal status and strategy for the period up to 2030. The results of monitoring the needs of veterans and active military personnel regarding employment are presented, demonstrating their priority focus on starting and running their own businesses. Attention is focused on the motivation for social entrepreneurship, which is to create a business while solving value problems for society and the public. The practical expediency of promoting veteran employment through the development of social entrepreneurship is substantiated, and it should be recognised as a priority area of social inclusion and economic sustainability of veterans, which is of high importance for the post-war recovery of Ukraine. This distinguishes social entrepreneurship from traditional entrepreneurship, as it is relevantly used by people who have personal priorities of public service and are motivated to scale it up through their own business. Russia's full-scale military invasion of Ukraine prompted social enterprises and socially responsible companies to adapt their business to new military challenges and focus their public service activities on the needs of the country and society. This is manifested in the concentration of business on multi-vector support of the Armed Forces of Ukraine, assistance to growing groups of vulnerable categories of the population (including internally displaced persons and veterans), and support for the population's psychological state and mental health. These prerequisites are identified as productive for promoting the scaling of the social enterprise ecosystem as a whole. The article describes the state policy of promoting veteran employment through entrepreneurship, which is mainly implemented through the provision of grants for starting a business, for existing businesses - through the implementation of a programme of compensation to employers for the arrangement of a workplace for an employee with a disability, expanding opportunities for vocational training through vouchers and free short educational programmes for retraining in business from institutional structures in cooperation with academic institutions. The article emphasises the importance of different stakeholder groups' awareness of the significance of social entrepreneurship's contribution to the socio-economic recovery of communities, and the expediency of adaptive strengthening of the existing motivation of veterans in developing social entrepreneurship to solve social problems in society.

Keywords: transformation; social entrepreneurship; employment structure; veteran employment; integration; regulation; economic sustainability; socially responsible behaviour; entrepreneurship ecosystem.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Ukrainian Veteran Foundation. (2024). Current needs and vision of career and professional growth opportunities for veterans: Online survey among veterans and active military personnel (January 2024). <https://veteranfund.com.ua/analitits/aktualni-potreby-ta-bachennia-mozhlyvostey-dlia-kar-ierno-ho-i-profesiynoho-zrostantia-veteraniv/> [in Ukrainian]
2. Hurochkina, V., & Braunagel, A. (2024). Social enterprises in wartime vs. the labor market and demographic situation in Ukraine. *Sustainable Development of Economy*, 3(50), 271–282. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-41> [in Ukrainian]
3. Doronina, O., Kapranova, L., & Kaspruk, A. (2023). The mission of social entrepreneurship as an economic management tool under martial law. *Economy and Organization of Management*, 4(52), 132–144. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.4.14> [in Ukrainian]
4. Ukrainian Veteran Foundation & Ministry for Veterans Affairs of Ukraine. (2023). Portrait of a veteran. Veterans' needs block: Second anonymous online survey among veterans and active military personnel (February 6–12, 2023). <https://veteranfund.com.ua/doc/6-12-02-23.pdf> [in Ukrainian]
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). Draft Law of Ukraine "On veteran enterprise": Resolution No. 4027-IX from October 29, 2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4027-20#Text> [in Ukrainian]
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (n.d.). On the status of war veterans and guarantees of their social protection: Law of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian]
7. Prushkivska, E., Pereverzeva, A., & Valevskyi, M. (2023). Analysis of socially responsible enterprises in the EU: Lessons for Ukraine. *Scientific Notes of Tavrida National University named after V.I. Vernadsky. Series: Economics and Management*, 34(73), 7–11. <https://doi.org/10.32782/2523-4803/73-3-1> [in Ukrainian]

8. Ukrainian Social Venture Fund. (2024, August 8). Development of social entrepreneurship in Ukraine: Tips from an international expert. <https://surl.li/ndzqaw> [in Ukrainian]
9. Selianinova, A., Kuzbida, V., & Khomenko, Ya. (2024). The role of the state in the reintegration of male and female veterans: Analytical study. Ukrainian Veteran Foundation. [in Ukrainian]
10. Gradus. (2023). How much do businesses donate and how else do they help solve social issues in Ukraine. <https://gradus.app/uk/open-reports/how-much-do-businesses-donate-and-how-else-do-they-help-solve-social-issues-ukraine-during-war/> [in Ukrainian]
11. Sokolova, Z. (2023). The significance of ESG strategy for business sustainability in Africa. In Proceedings of the 12th International Scientific Conference “Enterprise Economy: Current Problems of Theory and Practice” (Odesa, September 8, 2023), 666–667. [in Ukrainian]
12. Gradus Research. (2022, August). Special study for the event “Marketing under sirens.” <https://gradus.app/uk/open-reports/brand-activism-gradus-research-survey-ukr/> [in Ukrainian]
13. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). Strategy of veteran policy until 2030 and operational action plan for 2024–2027. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-p#Text> [in Ukrainian]
14. Tarnovska, I., & Vlasova, V. (2021). Promotion of entrepreneurial initiative as a way to ensure employment of ATO/OOS veterans: Ukrainian practice and global experience. Problems of Economy, 4(50), 203–209. <https://www.proquest.com/openview/db6bbd531589ea57b8ceb1ca979a1d76/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2048964> [in Ukrainian]
15. Ushchenko, N., Kozhemiakina, S., & Tupika, A. (2024). Social innovations and social responsibility: How the human factor affects sustainable urban development. European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation, 2(14), 439–447. <https://doi.org/10.32750/2024-0239> [in Ukrainian]
16. Shevchenko, A. (2021, May 12). Business after the war: How to help veterans become entrepreneurs. Economic Pravda. <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/12/673787/> [in Ukrainian]
17. Shulha, O. (2023). Corporate social responsibility in organizational management. Black Sea Economic Studies, (84), 109–113. <https://doi.org/10.32782/bses.84-19> [in Ukrainian]
18. World Economic Forum & LifeBank. (2024). The state of social enterprise: A review of global data 2013–2023. <https://www.weforum.org/publications/the-state-of-social-enterprise-a-review-of-global-data-2013-2023/>

Стаття надійшла до редакції 08.04.25

Рецензовано 21.04.25

Опубліковано 01.05.2025 р.



This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.